

Çanakkale 500. Yıl Parkının Peyzaj Tasarımı ve Sosyo-Kültürel Olanakları Açısından İrdelenmesi

Füsun Erduran NEMUTLU

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Çanakkale, Türkiye

*Sorumlu yazar: fusunerduan@gmail.com

Geliş Tarihi (Received): 20.04.2015

Kabul Tarihi (Accepted): 31.05.2016

Kentsel alanların yaşam kalitesi, sahip oldukları kentsel yeşil alan oranına bağlı olarak yükselmektedir. Bu bağlamda mahalle parkları, kentlinin doğa ile bağlantı kurması ve sosyo-kültürel ihtiyaçlarının karşılanması için önemli işlevlere sahiptir. Bu gerçekten yola çıkılarak Çanakkale "500. Yıl Parkı" örnek alan seçilerek irdelenmiştir. Çalışmada öncelikle mahalle parklarının sosyo-kültürel önemi belirlenmiştir. Çanakkale "500. Yıl Parkı" bu kapsamda ele alınmış olup; alan 2008-2015 yılları arasında yerinde incelenmiştir. Alan, tasarım ve kalite kriterleri açısından analiz edilmiş ve park kullanıcıları yerinde gözlemlenerek görüşmeler yapılmıştır. Çalışma sonucunda park alanının, kalite kriterleri açısından çok düşük değerde olduğu belirlenmiştir. Alanın peyzaj mimarlığı açısından estetik tasarımlara ve gerekli işlevlere sahip olmadığı, aynı zamanda bölge sakinlerinin sosyo-kültürel ihtiyaçlarını yeterince karşılayabilecek potansiyelde olmadığı ve yanlış gelişim kararları alındığı belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Kent, Kültürel Peyzaj, Mahalle Parkı, Park Kalite Kriterleri

Examination of Çanakkale 500. Year Park Regard to Landscape Design and Socio-Cultural Opportunities

Life quality of urban areas is increasing depend on the rate of urban green areas which they have. In this context, neighborhood parks have important functions in order to citizen establish a connection with nature and meet the socio-cultural needs. The study that was founded this reality, "500. Year Park" is selected as an example and has been examined. In This study is primarily determined socio-cultural importance of neighborhood parks. Çanakkale 500th Year Park discussed in this context and investigated in place between the 2008-2015 years. This area were analyzed in terms of design at the same time quality criteria and park users were observed and interviewed in place. The results of the study were determined parking area have a very low value in terms of quality criteria. In this area was determined to haven't got the necessary functions and aesthetic design in terms of landscape architecture. At the same time, in this area was determined haven't got enough potential meets the socio-cultural needs of the society .

Keywords: City, Cultural Landscape, Neighborhood Park, Park Quality Criteria

Giriş

Kentler sosyal ve ekonomik nedenlerle hızla cazibe merkezi haline gelirken yoğun yapılaşma baskısı ile karşı karşıyadır. Bu süreçte kentsel alanda yeşil alan ihtiyaçlarının karşılanması hem kent ekolojisi hem de sosyoloji açısından çok önemlidir.

Yapılan deneysel çalışmalar, kentte doğal kaynakların varlığının kentsel yaşam kalitesini birçok yönde desteklediğini göstermiştir. En başta doğal görünüme sahip bir kent yaşamı, günümüzün en önemli sorunu olan stresle baş edebilmek, fiziksel ve psikolojik olarak sağlıklı

olabilmek için çok önemlidir. Sosyal açıdan ise doğal alanlar, kentlinin komşuluk ilişkilerini destekleyerek sosyal bütünleşmeyi artırmaktadır (Ulrich, 1981; Chiesura, 2004; Duggal ve Chib, 2014). Doğa ile kenti bütünleştiren kent yeşil alanları, fiziksel, sosyal ve çevresel yönden kent ekolojisine ve kent yaşamına katkılar sağlamanın yanı sıra kentliye sağlıklı yaşam ortamları da hazırlamaktadırlar (Page ve ark., 1994; Woolley, 2003; Shin ve ark., 2005; Özgüner, 2011). Kentlinin evinden veya işyerinden en kısa sürede ve kolayca ulaşabildiği mahalle parkları, bu bağlamda çok

önemlidir ve kentlinin ihtiyaçlarına yönelik olarak tasarlanmalıdır.

Çalışmada kent yeşil alanlarından mahalle parklarının kentli yaşamı için taşıdıkları önemin ortaya konulması amaçlanmış olup, konumu, ölçüsü, ulaşımı ve hizmet ettiği nüfus potansiyeli açısından önemli bulunan "500. Yıl Parkı" tasarimsal olarak ve toplumun sosyo-kültürel ihtiyaçlarını karşılaması açısından irdelenmiştir. Bu amaçla öncelikle Çanakkale kentinde yer alan mahalle parkları, 2008-2014 yılları arasında yerinde incelenmiş ve tasarım açısından ortak sorunları olduğu belirlenmiştir. Bu parkları en iyi örnekleyeceği düşünülen çalışma alanı seçilerek, alanda sörvey analizi ve kalite kriterleri açısından yeterlilik analizi yapılmıştır. Aynı zamanda alanın kullanıcıları yerinde incelenerek görüşmeler yapılmış ve alanın mahalle parkı olarak sosyo-kültürel olanakları irdelenmiştir.

1. Mahalle Parklarının Sosyo-Kültürel Önemi

Kentsel yeşil alanlar, kent fiziksel ve sosyal çevresinin niteliğini belirleyen, eğitimsel, kültürel ve rekreasyonel kullanımlara olanak tanıyan ve toplumun tüm bireylerinin kullanımına açık olan kamu mekanlarıdır (Alkay ve Ocakçı, 2003). İngiliz peyzaj mimarı Sylvia Crowe'a göre ise açık ve yeşil alanlar, mimari elemanların dominant olduğu yoğun kent dokusu içindeki küçük park, çocuk bahçesi, meydanlar gibi pasif ve aktif rekreasyona hizmet eden alanlardır (Coşaner, 2009). Bu alanlarda bitkiler, toprak, su, hava, renk ve koku, mevsimler, duymasal deneyimler, ziyaretçiler, karmaşık bir sistem oluşturarak alanı biçimlendirir (Yücel, 2008). Park alanları, insanların sosyal ihtiyaçlarının karşılanması ve sosyo-kültürel sürekliliğin sağlanması açısından, toplumsal iletişimin gerçekleştiği kültürel odak noktaları olarak da nitelendirilebilirler (Onsekiz, 2003). Parkların daha yaşanabilir çevreler oluşturmada insanlara sağladıkları faydalar; sosyal, sağlık, eğitim, çevresel, ekonomik faydalar olarak sıralanabilir (Yücel, 2008).

Kentsel yeşil alanlar farklı ülkelere hatta aynı ülkenin farklı bölgelerine göre çok farklı sınıflandırmalara ve standartlara tabi olabilmektedir. Türkiye'de yapılan sınıflandırmalara göre, mahalle veya semt düzeyinde yeşil alanlar, üç komşuluk ünitesi kapasitesine sahip, nüfusu en az 15.000 olan ve 15 ha.'lık alanı kapsayan alanlardır. Mahalle parkı

kapsamına spor alanları, çocuk bahçeleri, oyun alanları, dinlenme parkları ve okul bahçeleri girer. Mahalle parkları, o alanda yaşayan insanların en fazla 15 dakikalık sürede ulaşabilecekleri mesafelerde yer almalıdır. Çocuk bahçelerinin ise konutlara olan uzaklığı maksimum 5 dakika, oyun alanları ise 10 dakikalık mesafede olmalı, 1-5 yaş grubu çocuklar için yaklaşık 50 m² alan ayrılmalıdır. Bu doğrultuda bir mahalle parkı 800-1000m yürüme mesafesinde planlanmalıdır (Tümer, 1976; Gül ve Küçük, 2001). Mahalle ölçeğinde topluluk duygusu deneyiminin yaşanmasına imkân veren mahalle parkları, aynı zamanda risk grubundaki gençlere, düşük gelir düzeyine sahip ailelere ve çocuklarına eğlenme ve dinlenme olanakları da sağlar. Florida'nın Fort Myers kentinde, üniversite işbirliği ile 1990 yılında yapılan çalışmada, düşük gelirli toplumun yaşadığı alanın merkezinde yeni bir rekreasyon alanı inşa edilmesinden sonra kentin çocuk tutuklularında %28 oranında azalma olduğu, aynı zamanda gençlerin okul başarı notlarında da önemli oranda iyileşme olduğu kaydedilmiştir. Gece basketbol etkinlikleri organize edilen Kansas City şehrinde ise %25, Texas'ta %28 oranında çocuk tutuklama oranının azaldığı tespit edilmiştir. Aynı dönemde Texas'ta bu etkinliğin organize edilmediği alanlarda suç oranının %39 oranında arttığı da belirlenmiştir. Mahalle parklarının toplumsal olarak diğer en önemli işlevi ise rekreasyonel olanaklarıdır. Özellikle küçük çocuklar için oyun, bir öğrenme aracıdır. Onların gelecek yaşantılarında kritik öneme sahip olup, okul ve iş hayatlarındaki başarının temellerini atar. Eksersiz yapmanın beyin gücünü ve öğrenmeyi artırdığı da yapılan deneylerle kanıtlanmıştır. Illinois ve Chicago üniversitelerinde yapılan araştırmalar, ortak yeşil alanlara sahip mahallelerde oturan sakinlerin daha mutlu oldukları ve güçlü sosyal bağlara sahip olduklarını göstermiştir. Chicago'da yapılan bir başka araştırmada ise mahallelinin bir arada etkinlikler yaptığı bölgede fiziksel ve sosyal yönden bozuklukların en düşük oranda olduğu belirlenmiştir (Sherer, 2006). Bu niteliklerin yanı sıra mahalle parklarının bölgede yaşayanlara sağlayacağı ekonomik ve estetik katkılar azımsanmayacak orandadır. Mahalle ölçeğinde küçük alanlarda bile sunulabilecek farklı işlevler çocuklara çok geniş kültürel kazanımlar sağlarken yetişkinlerin sosyal hayatını da zenginleştirir (Şekil 1).

Şekil (Figure) 1. Teardrop Park, New York <http://www.mvva.com/project.php?id=2>, (13.3.2015)

Materyal ve Yöntem

Çanakkale ili; 25° 37'–27° 45' doğu meridyenleri ile 39° 40'–40° 45' kuzey paralelleri arasında 9736,9 km²' lik bir alan kaplamakta olup kentsel alanı 33,91 km² dir (Doğukan ve ark. 2007). Çalışmanın ana materyalini oluşturan “500. Yıl Parkı” Çanakkale merkez ilçe, Cevatpaşa

mahallesinde yer almaktadır ve 22.000 m² alana sahiptir. Alan, kentin yerleşimi açısından en yoğun yapılaşma olan bölgedir. Ulaşım açısından avantajlı olup, tüm kentliye hitap etmektedir (Şekil 2).

Şekil 2. Çanakkale, 500. Yıl Park alanının konumu (Google Earth (2013)'e göre)

Figure 2. The location of Çanakkale, 500. Year Park area (According to Google Earth (2013))

Çalışmanın yöntemi şu şekilde kurgulanmıştır:

1- Mahalle parklarının kent ve kentli için önemi ve sosyo-kültürel özelliklerinin literatür bilgileri ile ortaya konulması.

2- Çanakkale kenti mahalle parklarının 2008-2014 yılları arasında incelenmesi.

3- Nitelikleri açısından "500. Yıl Parkı"nın örnek olarak seçilip, alan büyüklüğü, ulaşımı, sahip olduğu yapısal (yol, mekan, yapı ve donatı elemanları) ve ekolojik kaynaklarının sörveyinin yapılması.

4- Alanın 2008, 2010, 2012, 2014 yıllarında yerinde incelenerek, fotoğraflar çekilmesi, kaynak değerlerinin irdelenmesi, kullanıcıların gözlemlenerek sözlü görüşmeler yapılması. Böylece alanın işlevleri, bitkisel potansiyeli, tasarımı, yönetimi ve kullanımı açısından detaylı irdelenmesi.

5- Son aşamada Yücel ve Yıldızci (2006) tarafından geliştirilen, alanın fonksiyonellik yanı sıra estetik kaygılarla da sorgulanmasını sağlayan "kent parkları kalite kriterleri" yöntemine göre analizinin yapılarak alandaki mevcut sorunların belirlenmesi. Bu yöntem ile park alanının konfor, imaj, güvenlik, bakım ve sosyallik kriterleri açısından analizi yapılmaktadır.

Bulgular ve Tartışma

Boğazın iki yakasında konumlanmış olan Çanakkale kenti son on yıllık dönemde hızlı bir gelişim içindedir. Kentte yapı adaları arasında çok sayıda yeşil leke şeklinde mahalle parkları yer

almaktadır. Ancak bu alanlar gerekli işlevlere ve tasarımlara sahip değildir. Yeni gelişim alanlarında yapılanlar ise genelde basit çocuk oyun ünitlerinden ibaret olup, gerekli niteliklere sahip değildir.

Çanakkale kentsel alanında, yer alan kent parkı olarak nitelenebilecek, Halk Bahçesi (36.500 m²), 75.Yıl Parkı (40.000 m²) ve Özgürlük Parkı (35.000 m²) sayılabilir. Ayrıca kentlinin rekreasyonel ihtiyaçlarının karşılanması amacı ile kentin ortasından geçen Sarıçay çevresinde yerel yönetim tarafından aşamalar halinde düzenlemeler gerçekleştirilmekte olup, 2012 yılına kadar yaklaşık 71.000 m² lik alanda dinlenme ve oyun alanları yapılmıştır. Kent boğaza kıyısı olması nedeni ile önemli bir kıyısız alana sahiptir. Bu nedenle kentli rekreasyon ihtiyacını yoğun olarak yeni ve eski kordon bölgesinde karşılanmaktadır.

Kentte çok katlı yapıların hızla artması ile yeşil alanlar küçük lekeler halinde, birbirinden kopuk olarak konumlanmaktadır. Bu yeşil lekelerin bir çoğu ağaçlandırma alanı niteliğindedir. Yeni yerleşim alanlarının bazılarında ise sadece bir çocuk oyun ünitesi ve birkaç oturma elemanından oluşan ve yeterli niteliğe sahip olmayan çok küçük alanlar da mahalle parkı olarak nitelenmektedir. Bu alanlar çalışma alanı ile karşılaştırılmayacak kadar küçük bulduklarından dikkate alınmamıştır. Kentsel alanda yerel yönetim tarafından mahalle parkı olarak tasarımı ve düzenlemesi yapılan alanlar Çizelge 1'de ölçüleri ve konumları ile belirtilmiştir.

Çizelge 1. Çanakkale kent merkezi mahalle parkları (Çanakkale Bel. P. B Müd. 2012)

Table 1. Community park of Çanakkale city center (Çanakkale Municipality, 2012)

MAHALLE ADI Neighborhood Name	PARKLAR (Park Name)	NİTELİK (Quality)	ALAN (m ²)
Barbaros	Osna Brück Parkı	Çocuk Parkı+Rekreasyon Alanı	9.000
Barbaros	Sendikalar Parkı	Çocuk Parkı	5.000
Barbaros	Barbaros Şehitliği	Çocuk Parkı+Şehitlik	2.000
Barbaros	Barbaros Parkı	Çocuk Parkı	5.000
Barbaros	Özel Hastane Yanı	Rekreasyonel Alan +Çocuk P.	2.000
Barbaros	A. Taner Kışlalı Parkı	Oyun+Rekreasyon Alanı	2.500
Barbaros	Barbaros Hizmet Binası	Çocuk Parkı	2.000
Barbaros	Yüzme Havuz Çevresi	Spor Alanı	1.600
Barbaros	Gün Işığı Anaokulu	Oyun Alanı+Çocuk P.	1.000
Esenler	Ömer Mart İlkokulu Yanı	Çocuk Parkı	3.500
Esenler	SSK Hastanesi Önü	Spor Alanı	2.500
Esenler	Şehitler Camii Arkası	Çocuk Parkı	1.500

Esenler	Bariş Kent Çocuk Parkı	Çocuk Parkı	1.500
Cevatpaşa	Golf Bahçesi	Çocuk Parkı	2.000
Cevatpaşa	Geniş Sokak Parkı	Yeşil Alan	500
Cevatpaşa	Moorabbin Parkı	Yeşil Alan	1.500
Cevatpaşa	Rotary Park	Tatlı Su Çeşmesi	2.500
Cevatpaşa	500.Yıl Parkı	Rekreasyonel Alan +Çocuk Parkı	<u>22.000</u>
Esenler	Uğur Mumcu Parkı	Çocuk Parkı	9.000
Esenler	Esenler Muhtarlık Parkı	Çocuk Parkı	3.000
İsmetpaşa	Stadyum Parkı	Çocuk Parkı	3.000
İsmetpaşa	Sosyal Konutlar	Çocuk Parkı	10.000
İsmetpaşa	Talat Göktepe Parkı	Yeşil Alan	6.000
İsmetpaşa	Halı Saha Parkı	Çocuk Oyun Parkı+Futbol Sahası	6.000
İsmetpaşa	İsmet Paşa Üçgen Parkı	Cocuk Oyun Parkı	2.000
Cevatpaşa	Y.G.21 Binası Çevre Düzenlemesi	Çocuk Parkı	2.000
Cevatpaşa	Zübeyde Hanım Parkı	Oturma Alanı+Yeşil Alan	300
İsmetpaşa	Eğitimciler Sitesi Yanı	Çocuk Parkı	1500
Cevatpaşa	Muammer Aksoy Meydanı	Rekreasyon+Çocuk Parkı	6.000
İsmetpaşa	60. Yıl Parkı	Çocuk Parkı	2.000
İsmetpaşa	Saat Kulesi Meydanı	Yeşil Alan	300
Fevzipaşa	Zafer Meydanı	Yeşil Alan	6.000
Fevzipaşa	Fevzi Paşa Parkı	Yeşil Alan	6.000
Esenler	Adnan Kahveci Cad Parkı	Rekreasyon+Çocuk Oyun Alanı	6000
Esenler	Eski Su Deposu Yanı	Rekreasyon	6.270
Esenler	Satranç Derneği Parkı	Rekreasyon	900
Esenler	Bigalılar Derneği Çevresi	Rekreasyon	5.500
Esenler	Güvenevler Sitesi Çevresi	Rekreasyon	5.500
Esenler	Atatürk İlköğretim Yanı	Rekreasyon	1.500
Barbaros	Beldemiz Sitesi Yanı	Rekreasyon	1.500
Esenler	Ali Haydar Lisesi Önü	Rekreasyon	1.000
Esenler	SSK Hastanesi Arkası	Rekreasyon	2.000
Barbaros	Terzioğlu Sitesi Parkı	Çocuk Parkı	2.000
Barbaros	Eminkent Sitesi Parkı	Çocuk Parkı	2.500
Barbaros	Emekli Öğretmenler Ağaçlandırması	Çocuk Parkı	1.300
Barbaros	Hacı Faik Park Alanı	Yeşil Alan	500
Barbaros	Oba Mahallesi Parkı	Rekreasyon	3.500
Barbaros	Koop. Birliği Parkı	Rekreasyon	4.000
Esenler	Fıp Parkı	Rekreasyon	3.500
Esenler	Kesk Parkı	Rekreasyon	3.500
İsmetpaşa	116.Jandarma Sanayi Kavşağı Parkı	Yeşil Alan	4.500
Esenler	CHP Kadın Kolları	Rekreasyon+Çocuk Oyun Alanı	3.000
İsmetpaşa	Kanuni Sokak	Cocuk Oyun Parkı	1.000
İsmetpaşa	Şefik İnan Düzenlemesi	Çocuk Parkı	1500

1. Çanakkale 500. Yıl Parkı Sörvey Analizi

Çalışma alanı kent merkezinde küçük bir yeşil leke görünümünde olup, en yoğun nüfusa sahip Cevatpaşa mahallesinde yer alır. Kent merkezinden yürüme mesafesinde olan alanın

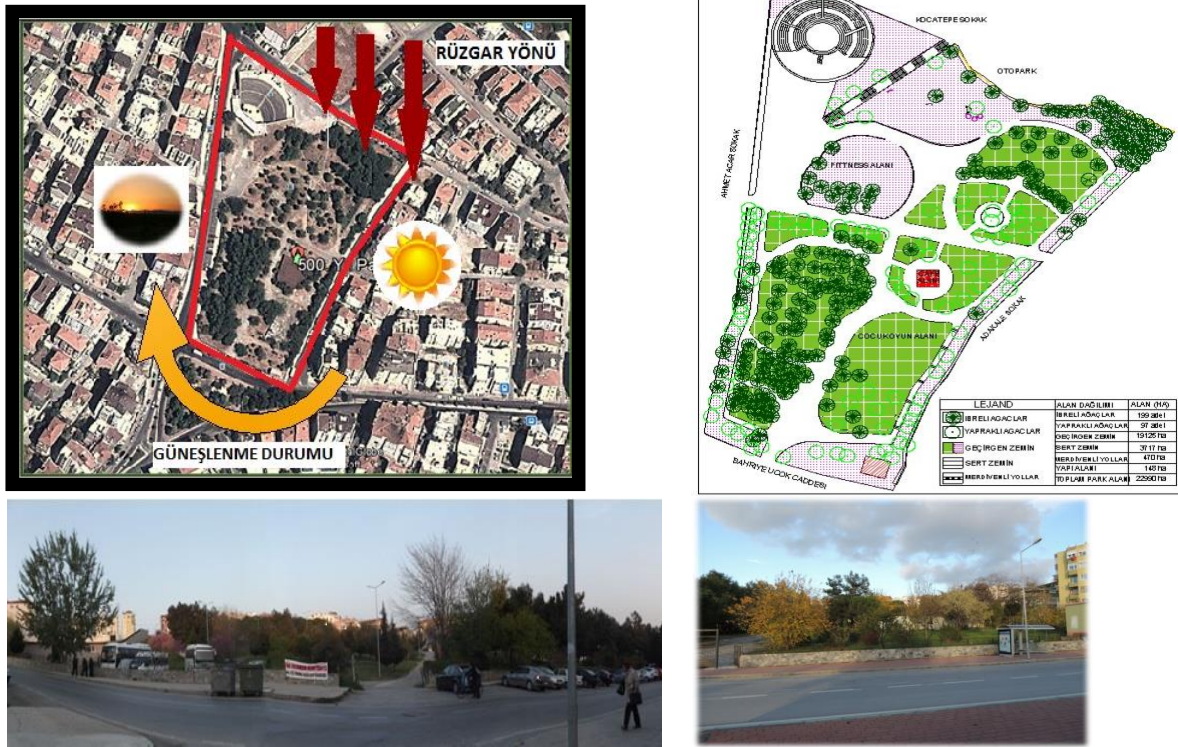
girişinde toplu taşıma araç duraklarının mevcut olması kentin her bölgesinden ulaşımı kolaylaştırmaktadır (Şekil 3). Cumhuriyet sonrası dönemde Yahudi mezarlığı olarak kurulmuş olan çalışma alanı, 1985 yılından itibaren mezarlıkların

taşınmaya başlaması ile boşaltılmış ve 1989 yılı sonrasında ise mahalle parkı olarak düzenlenmiştir. Taşınan mezarların tarihi taşları ise park alanında bulunmaktadır.

Alanın dört yönden girişi olup ana aks doğu ve batı kapılarını birleştirir. Bu aksa bağlanan ve alanın bütünüyle gezilmesine olanak sağlayan yürüyüş yolları uygun bir dolaşım sağlamaktadır. Ancak alanın çevresinin duvarlar ile çevrili olması alan algısını küçültmekte, çevre ile bağlantısını kesmekte olup, park içinin çevreden kolaylıkla

görülebilmesi engellenmiştir ve güvenlik açısından gizli noktaları artırmıştır (Şekil 3).

Alan binalar ile çevrili olup özellikle yaz akşamlarında kullanıma çok uygundur (Şekil 3). Alanın büyüklüğünü de göz önünde bulunduracak olursak güvenliğin sağlanması ve bu parkı kullanacak insanların hava karardıktan sonra da alanda rahatça dolaşabilmeleri için 6-12m aralar ile aydınlatma elemanına bulundurulması gerekirken sadece bir kaç tane kullanılmıştır. Onlar da alanın niteliğine uygun olmayıp estetikten uzaktır.

Şekil 3. 500. Yıl Parkı sorveyi, vaziyet planı ve genel görünümü (Çanakkale Belediyesi Park Bahçeler Müd. (2011) ve Google Earth (2013)'den yararlanılarak hazırlanmıştır).

Figure 3. The sorvey and site plan of 500. Year Park (This had been prepared by taking advantage of Çanakkale Municipality Parks and Gardens management).

Çalışma alanı, çocukların ve gençlerin cazibe merkezi olmaktan uzak olup günümüz ihtiyaçlarına göre aileleri ve arkadaşları ile paylaşım yapabilecekleri, eğlenceli zaman geçirebilecekleri işlevlere sahip değildir. Alanın 2008 yılı görüntülerinde ailelerin kullandığı çocuk oyun alanının çok bakımsız ve yeterli işlevlere sahip olmadığı görülmektedir (Şekil 4). Bu oyun aletlerinin gerekli bakımları yapılmayarak paslanmaya terk edilmiştir ve kullanılamaz hale gelmiştir. Yeni çocuk oyun aletleri ise 2010 yılında

çam ağaçlarının arasına yerleştirilmiştir ve çok yetersizdir. Eski oyun alanı ise özel bir derneğe devredilerek kafeterya yapılmış ve halen alanda inşaat çalışmaları devam etmektedir.

Park alanındaki mevcut donatı elemanları; giriş kapıları, sınır elemanı, aydınlatma elemanları, çocuk oyun aleti, çöp kutuları, spor aletleri ve yer döşemeleri olarak sayılabilir. Alandaki en büyük eksiklik park donatı elemanlarının nitelik ve nicelik olarak çok yetersiz oluşudur. Alanda yeterli

oturma alanı ve grubu olmayıp, bir kaç piknik masalarına yer verilmesi algıyı o yöne çekmektedir. Oysa alan, sosyal paylaşım yapılarak organizasyonlar düzenlenebilecek potansiyelindedir. Alanın daha çok koruluk olarak algılanması da piknikçileri alana çekmektedir. Ancak kent dışında yapılması gereken piknik faaliyeti çalışma alanına uygun değildir ve kontrolsüzce ateş yakılması hem tehlikelidir hem de çevresel kirlilik yaratmaktadır (Şekil 4).

Alanda kombine spor aletlerine yer verilmiştir ancak her yaş grubunun kullanabileceği nitelikte olmayan aletler ana dolaşım aksının tam ortasında ve yoğun güneşli bir yerdedir. Alanın çevresini sınırlayan beton duvar ve üzerindeki tel örgü çok eski ve bakımsız olup estetik değildir. Parkın yoğun

trafiğe sahip cadde üzerinde olması nedeni ile çocukların yola hızla çıkmamaları için bu duvar elemanı işlevseldir. Ancak park ölçek olarak çok küçüktür ve sınır elemanı olarak kullanılan bu duvar alanı daha da daraltmaktadır. Park içi dolaşım kadar parkın çevre ile bağlantı kurması ve alanları, yolları, binaları birbirine bağlaması da çok önemlidir. Aynı zamanda görüşün engellendiği şeffaf olmayan alanlar güvenli olamazlar.

Alandaki yer döşemeleri Arnavut kaldırımı taşlarından olup, alana nostaljik ve doğal bir görünüm kazandırsa da uzun yıllar bakımları yapılmadığından yürüyüş için sağlıklı değildir. Alanda yer alan anfi tiyatro yaz aylarında bazı konserler için kullanılmakla birlikte oldukça küçüktür ve bakımsızdır.

Şekil 4. 500. Yıl Parkı'nın 2008, 2012, 2015 yılları görüntüleri

Figure 4. The images of 500. Year Park in 2008, 2012, 2015 years

Park alanı 22.000 m² olup, geçirimli yüzey oranı (19.125 m²) sert zeminlere göre (3 717 m²) daha yüksektir. Bu yönü ile alan ekolojik açıdan yüksek

potansiyelindedir. Ancak, alanın bitkisel materyali analiz edildiğinde süs bitkisi niteliğine sahip tür sayısı düşüktür ve genel olarak alan çam

ağaçlarından oluşan koruluk niteliğindedir. Park alanında yerinde yapılan incelemeler sonucunda 21 familyaya ait 40 tür odunsu ağaç ve çalı belirlenmiştir (Çizelge 2).

Çizelge 2. Çanakkale 500. Yıl Parkındaki Odunsu Bitkiler (2014)

Table 2. Woody plants in Çanakkale 500. Year Park (2014)

Çanakkale 500. Yıl Parkı Ağaç ve Çalıları – Trees and Shrubs of Çanakkale 500. Year Park			
No	Botanik Adı-Botanical Name	Familyası-Family	Türkçe Adı-Turkish Name
1	<i>Acer negundo</i> L.	Aceraceae	Dişbudak y. Akça ağaç
2	<i>Agave americana</i> L.	Asparagaceae	Amerikan agavı
3	<i>Berberis thunbergii</i> L.	Berberidaceae	Kadın tuzluğu
4	<i>Catalpa bignonioides</i> Juss.	Bignoniaceae	Katalpa
5	<i>Cedrus libani</i> Barr.	Pinaceae	Atlas sediri
6	<i>Cercis siliquastrum</i> L.	Fabaceae	Erguvan
7	<i>Chamaerops humulis</i> L.	Arecaceae	Bodur palmye
8	<i>Cupressus arizonica</i> L.	Cupressaceae	Arizona servisi
9	<i>Cupressus sempervirens</i> L.	Cupressaceae	Adi servi
10	<i>Elaeagnus angustifolia</i> L.	Elaeagnaceae	Kuş iğdesi
11	<i>Eriobotrya japonica</i> Lindl.	Rosaceae	Malta eriği
12	<i>Ficus carica</i> L.	Moraceae	İncir
13	<i>Forsythia intermedia</i> Zabel	Oleaceae	Altın çanak
14	<i>Fraxinus exelsior</i> L.	Oleaceae	Adi dişbudak
15	<i>Gleditsia triacanthos</i> L.	Fabaceae	Amerikan gladiçyası
16	<i>Lagerstromia indica</i> L.	Lythraceae	Oya
17	<i>Laurus nobilis</i> L.	Lauraceae	Defne
18	<i>Ligustrum japonicum</i> Thbg.	Oleaceae	Kurt bağı
19	<i>Maclura pomifera</i> Nutt.	Moraceae	Yalancı portakal
20	<i>Morus alba</i> L.	Moraceae	Ak dut
21	<i>Nerium oleander</i> L.	Apocynaceae	Zakkum
22	<i>Parthenocissus quinquefolia</i> Planch.	Vitaceae	Amerikan Sarmaşığı
23	<i>Platanus orientalis</i> L.	Platanaceae	Doğu çınarı
24	<i>Philadelphus coronarius</i> L.	Hydrangeaceae	Filbahri
25	<i>Pinus brutia</i> L.	Pinaceae	Kızılçam
26	<i>Populus alba</i> L.	Salicaceae	Ak kavak
27	<i>Prunus armeniaca</i> L.	Rosaceae	Kayısı
28	<i>Prunus domestica</i> L.	Rosaceae	Erik
29	<i>Prunus mahaleb</i> L.	Rosaceae	Mahlep
30	<i>Prunus persica</i> (L.) Stokes	Rosaceae	Şeftali
31	<i>Punica granatum</i> L.	Lythraceae	Süs narı
32	<i>Pyrus pyrifolia</i> (Burm.) Nak.	Rosaceae	Armut
33	<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	Fabaceae	Yalancı akasya
34	<i>Rosa</i> spp. L.	Rosaceae	Gül
35	<i>Salix babylonica</i> L.	Salicaceae	Söğüt
36	<i>Symphoricarpus albus</i> (L.) S.F.Blake	Caprifoliaceae	İnci çalısı
37	<i>Biota orientalis</i> L. (<i>Platyclus o.</i>)	Cupressaceae	Doğu mazısı
38	<i>Viburnum opulus</i> L.	Caprifoliaceae	Kartopu
39	<i>Viburnum tinus</i> L.	Caprifoliaceae	Kartopu
40	<i>Vitex agnus-castus</i> L.	Verbenaceae	Hayıt
Çok Yıllık Otsu Bitkiler-Perennials			
1	<i>Chrysanthemum</i> spp. L.	Asteraceae	Kasımpatı
2	<i>Melisa officinale</i> L.	Lamiaceae	Oğul otu
3	<i>Osteospermum ecklonis</i> L.	Sapindaceae	Bodrum papatyası
4	<i>Tulipa</i> spp	Liliaceae	Lale

Alanda kullanılan ibrelî tür çeşitliliği çok az olup, tasarımlarında peyzaj mimarlığı bitkisel tasarım ilkeleri göz önünde bulundurulmamış, aynı türden fazla sayıda bitki, ağaçlandırma anlayışı ile kullanılmıştır. Alanda en çok kullanılan türler: *Pinus brutia*, *Viburnum tinus*, *Biota orientalis*, *Robinia pseudoacacia*, *Punica granatum* dur. Alanda bitkilerin doku, şekil, form, renk özellikleri değerlendirilmemiş ve vurgu, contrast, koram, birlik ilkelerine de yer verilmemiştir. Alanda yapılan incelemelerde bakım çalışmalarının yetersizliği, bitkilerin formlarını kaybettiği, yanlış budamalar yapıldığı ve bazı bitkilerde ise yoğun hastalık ve zararlılar olduğu belirlenmiştir.

2. Çanakale 500. Yıl Parkı Kalite Kriterleri Analizi

Park alanları, kent içinde "yeşil" sistemi oluşturma özelliği ve bu sistemin devamlılığını sağlama açısından hem bir kentsel öge hem de sosyal bir mekân olma özelliğine sahip olmalıdır. Çünkü kentsel kültür birikiminin yansıdığı ve toplumsal iletişimin gerçekleştiği odak noktalarıdır. Parkların ekolojik, sosyal ve hizmet nitelikleri, donatıları, peyzaj değeri, erişilebilirliği ve estetik değerleri,

kentsel yaşam kalitesine katkısını belirlemektedir. Kalite en basit şekliyle, mevcut durumdan eksikliklerin çıkarılmış halidir (Erduran ve Kabaş, 2010). Parklar özellikle kısa süreli gidilip, çeşitli rekreatif faaliyetlerin gerçekleştirilebildiği, kentli için vazgeçilmez mekânlardır (Kızılaslan, 2007). Bu ilkeler dikkate alındığında ve kentsel arsa bedellerinin gün geçtikçe değer kazandığı günümüzde mahalle parklarının sosyo ekonomik etkisi belirginleşmektedir. En önemlisi yorucu yaşam şartları ve stresten uzaklaşmak isteyen kentlinin doğa ile bütünleştiği, yeşil laboratuvar olarak düşünülmesi gereken bu alanlar, kentlinin sağlıklı yaşama kavuştuğu alanlardır. Bu nedenlerle parklar, işlevsel ve estetik tasarımlara sahip olmalıdır. Bireyin hem kendi yaş grubu ile hem de ailesi ile farklı paylaşımlar yapmasına olanaklar sağlamalı ve günümüz ihtiyaçları doğrultusunda donatılmalıdır. Ancak çalışma alanı, yerinde yapılan incelemelere göre bu niteliklere sahip değildir. Alanın 2014 yılı mevcut durumuna göre detaylı irdelenmesi amacı ile kalite kriterleri açısından analizi de yapılmıştır. Kalite ölçütlerini belirleyen kullanım, ulaşılabilirlik, konfor, sosyallik bileşenleri açısından alan değerlendirilmesi Çizelge 3'de verilmiştir.

Çizelge 3. Parkın 2014 yılında kalite kriterlerine göre analizi.

Table 3. The analysis of the Park according to the quality criteria in 2014.

Konfor ve İmaj - Comfort and Image	İyi Good	Orta Middle	Zayıf Low
Parkın uyandırdığı izlenim. The impression evoked from Park.			X
Parkta fotoğraf çekmeye değer özelliklerin durumu. The status of the properties having a value of taking photo in the Park.			X
Yapısal tasarımının niteliği. The quality of structural design.			X
Rekreasyon aktivitelerinin uluslararası niteliği. The international quality of recreational activity.			X
Oturma ve dinlenme alanlarının niceliksel yeterliliği. The quantitative adequacy of sitting and restfull areas.			X
Oturma ve dinlenme yerlerinin kullanım uygunluğu. The usage confirmity of sitting and restfull areas.			X
Donatı elemanlarının niceliksel ve niteliksel yeterliliği. The quantitative adequacy of urban furniture.			X
Parkta odak noktası olabilecek elemanların durumu. The status of focus state elements likelihood.			X
Parka kimlik kazandırabilecek eleman varlığı. The presence of elements that can give identity to the Park.		X	
Bitkisel tasarımlarda farklı kullanıcıların düşünülme durumu. The status of considered of different users in the plant design.			X
Kullanıcıların güneş, gölge ve rüzgârdan korunma olanakları. The protection facilities of users from sun, shade and wind.	X		
Park alanında yönetim ve güvenlik durumu. The situation of management and security in the Park area.			X

Parkta hissedilen güven. The felt safe in the Park.	X	
Park alanında su elemanının kullanımı. The using of the water element in the Park area.		X
Herhangi bir acil durumda yardıma kolay ulaşım durumu. The situation of easy access to help in the case of any emergency.	X	
Park yapısal elemanları bakım ve tamirler durumları. The status of maintenance and repairs structural elements of Park.	X	
Park alanında çöplerin alınma durumu. The status of received trash in the Park area.		X
Bitkilerin bakımı, çimlerin biçim ve bakım durumu. The status of the maintenance of plant, grass.		X
Sosyallik - Sociability		
İnsanların birbiri ile iletişim ve konuşma olanağı. The opportunity of people communicate and talk with each other.	X	
Aktivite alanlarının parkın çevresinden algılanması. The detecting of the activity around the Park area.		X
Her alanda ve park girişinde oturma alanlarının yeterliliği. The adequacy of the sitting place each area and in the Park entrance.		X
Parkta toplanma noktalarının durumu. The status of collection points in the Park.	X	
İnsanların parkın temizliği konusunda özverileri. The dedication of the people about the cleaning of the Park.	X	
Ulaşım- Transportation		
Parkın planı ilk kullananlar için açıklayıcı mıdır? Is the Park plan illustrative for the first users.	X	
Parkın iç yapısının dışardan görülebilirlik durumu. The structure of the visibility on the Park internal status from external.		X
Parkın girişleri ve çıkışları açık mıdır? Are the Park inputs and outputs open?	X	
Parkın sirkülasyon durumu. The status of the Park circulation.	X	
Parkta işaretleme sistemlerinin durumu ve kullanımı. The availability of and using of the Park marking system.		X
Park yürüyüş ve bisiklet yollarının yeterliliği. The adequacy of the Park walking and cycling routes.	X	
İnsanların parka ulaşımı. The translate of People to the Park.	X	
Parka araç ile geliş imkanı. The possibility of coming to the park with drive	X	
Otoparkların durumu. The status of cars parking.		X
Alan Kullanımı ve Aktiviteler - Land Use and Activities		
Park alanında farklı aktivitelere katılabilme olanağı. The ability to participate in different activities in the park area		X
Parkın farklı gruplar tarafından kullanımı. The usage of the Park by different groups.	X	
Parkın gece boyunca kullanımı. The Usage of the park over night.		X
Parkta yönetimin varlığı ve işleyişi. The existence and functioning of the administration in the park.		X
Park tasarımında alanların kullanılabilirliği. The availability of space in the design of the Park.		X
Parkın yılın ve günün farklı zamanlarında ziyaretçilerin ilgisini çekme oranı. The interest rates of the Park to attract visitors at different times of the day and year.	X	

Sonuç

Alanda yerinde yapılan incelemeler ve ölçüt karneleri ile alanın kalite ölçütlerinin değerlendirilmesi sonucunda, alanın mahalle parkı olarak taşıması gereken kriterlere sahip olmadığı belirlenmiştir. Alanın kullanımı ve aktiviteler yönünden zayıf; konfor ve imaj yönünden zayıf; sosyallik yönünden orta; ulaşım yönünden iyi; aktiviteler yönünden zayıf olduğu görülmektedir. Aynı zamanda çalışma alanında yapılan inceleme ve analizler doğrultusunda kültürel peyzaj açısından alanda aşağıdaki sorunlar belirlenmiştir:

- Alan mahalle parkı olarak kentlinin sosyo-kültürel yönden gelişimini sağlayabilecek olanaklara sahip değildir. Alan sosyal açıdan çocukların oyun ihtiyacını karşılayamamakta olup, enerjilerini olumlu davranışlara yönlendirmelerini sağlamaktan uzaktır. Kentli ile alanda yapılan görüşmelerde alanı sadece piknik için tercih ettikleri ve çocuklarını alana yaşatmaları ile birlikte gönderemedikleri belirlenmiştir.

- Park girişleri alanı tanımlayan ve çekici hale getiren en önemli bölümdür. Ancak 500. Yıl Parkı girişleri estetik tasarımdan uzak olup tanımlayıcı bir nitelik taşımamaktadır. Bu nedenle alan kentli açısından bir çekim merkezi olarak algılanamamaktadır.

- Park içinde tanımsız bırakılmış, fiziksel olarak uygun olmasına karşın sosyal paylaşım olanağı yaratılmamış birçok kullanılmayan alan vardır.

- Alanda mevcut ağaçların bakımsız ve çok sık olması, aydınlatmanın yetersizliği nedenleriyle park, kapalı ve güvensiz bir izlenim uyandırmaktadır. Böyle yerler gizli mekân arayışında olan, suça meyilli insanların toplanma mekânı olma potansiyelindedir.

- Mahalle parkları kamusal alanlardır ve sadece belli bir grubun etkinliklerini yapabilecekleri, bir grubun görüşüne göre şekillendirilebilecek alanlar olmamalıdır. Kamusal alanlarda yapılacak tasarımlar kullanıcıların bilgi, görgü ve deneyimlerini artıracak faaliyetler olmalı ve kent kültürüne katkı sağlamalıdır. Ancak çalışma alanı bir sivil toplum kuruluşunun kullanımına bırakıldıktan sonra alanda hızla yeni inşaatlar yapılmaya başlanmıştır. Dernek faaliyetleri olarak yapılan piknik, alanın taşıma kapasitesinin üstünde kullanılmasına ve çevre kirliliği oluşmasına neden olmaktadır.

- Çalışma alanının morfolojik yapısı çok farklı peyzaj tasarımları yapılabilmesi için fırsatlar

sağlayabilir. Ayrıca bu tasarımlar yaşlı ve engelli vatandaşların da tüm hizmetlerden aynı şekilde yararlanabilmesini sağlamalıdır. Ancak alan, bu yönüyle de yeterli hizmet verememektedir.

- Alandaki yapısal ve bitkisel malzemenin bakım ve yenilemelerinin yapılmaması bazı tehlikelere neden olabilmektedir. Yollarda oluşmuş çökmeler özellikle yaşlılar, çocuklar ve engelliler için önemli bir tehdit unsurudur. Alanda boşaltılan mezarların taşları da tanımsız bir şekilde bırakılmıştır ve değerli eserler yok olmaya terk edilmiştir.

- Alanda kullanılan bitkiler toplumun doğaya olan ilgisini artıracak, merak uyandırarak süs bitkisi kültürünün gelişmesine destek olacak nitelikte olmalıdır. Ancak alanda özellikle süs niteliği düşük orman ağaçları yoğun sayıda kullanılarak koruluk niteliği kazandırılmıştır. Alanda aynı zamanda yakın çevrede oturan sakinlerin kendi çabaları ile küçük alanlarda süs bitkileri yetiştirmeleri bu yöndeki ihtiyacı da açıkça ortaya koymaktadır. Kullanıcılar ile yapılan görüşmelerde bunun bu bölgede büyük ihtiyaç olduğu, evlerin yeterli bahçeye sahip olmaması nedeniyle doğa ile bağlantı kurmak için burayı kullandıkları belirlenmiştir.

- Alanda yer örtücü, mevsimlik ve çok yıllık bitki kullanımlarına da yer verilmemiştir. Bu ölçekteki bir park alanı için her mevsim farklı renkler ve güzel kokular yayarak kent yaşamına farklı bir boyut kazandırabilecek bitkiler çok önemlidir. Yerel yönetim, Kent Konseyi ve halk ile ortak olarak yapılacak çalışmalar ile alanın süs bitkileri açısından zenginleştirilmesi ve sorumluluğunun o bölge sakinlerine devredilmesi ile çok küçük çabalar ile geleceğe yönelik önemli adımlar atılabilecektir. Bu organizasyonlar kentlinin aileleri ve arkadaşları ile sosyal bağlarını artırabilir, gençlerin doğa ile barışık, sağlıklı ve bilinçli bireyler olarak yetişmeleri için olanaklar sağlayabilir.

Kaynaklar

- Alkay, E. ve M. Ocakçı, 2003. Kentsel yeşil alanların ekonomik değerlerinin ölçülmesinde kullanılabilir yöntemlerin irdelenmesi. İ.T.Ü. Dergisi, A, 2/1 :60-68.
- Chiesura, A. 2004. The role of urban parks for the sustainable city. Landscape and Urban Planning. 68 :129-138. www. Elsevier.com/locate/landurbplan (Erişim: 30.11.2014).
- Coşaner, M. 2009. İstanbul İli Şişli İlçesinde Bulunan Bazı Parkların Peyzaj Tasarım İlkeleri Açısından İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ, 211 s.

- Doğukan, H., S. Baran, H. Yorulmaz ve E. Yenici, 2007. Çanakkale İl Çevre Durum Raporu, T.C. Çanakkale Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, Çanakkale, 368.
- Duggal, A. and A. Chib, 2014. The role of urban green Spaces for The Sustainable City. Jammu (J&K) Paripex Indian Journal of Research. 3/ 6. ISSN: 2250-1991. (Erişim:1.1.2014).
<http://isindexing.com/isi/papers/1415884938.pdf>.
- Erduran, F. ve S. Kabaş, 2010. Parklarda ekolojik koşullarla dengeli, işlevsel ve estetik bitkilendirme ilkelerinin Çanakkale Halk Bahçesi örneğinde irdelenmesi. Ekoloji. 19/ 74 :190-199.
- Gül, A. ve V. Küçük, 2001. Kentsel açık-yeşil alanlar ve Isparta kenti örneğinde irdelenmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi.2. ISSN: 1302-7085: 27-48.
- Kızılaslan, S. 2007. Trabzon Kenti Park ve Bahçelerinin Peyzaj Tasarım Kriterleri Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 146 s.
- Onsekiz, D. 2003. Kentsel Ölçekte Eğlence Mekanları ile Konut Alanları İlişkisi-Ankara Kenti Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 118 s.
- Özgüner, H. 2011. Cultural differences in attitudes towards urban parks and green spaces. Landscape Research. Taylor and Francis Group. 36/5: 599-620. <http://dx.doi.org/10.1080/01426397.2011.560474> (Erişim: 2.1.2014).
- Page, S., K. Nielsen and R. Goodenough, 1994. Managing urban parks: user perspectives and local leisure needs in the 1990's. The Service Industries Journal. 14:216-237.
- Sherer, P.M. 2006. The Benefits of Parks: Why America Needs More City Parks and Open Space. The Trust for Public Land. San Francisco www.tpl.org. (Erişim: 2.3.2015)
- Shin, W. S., H. G. Kwon, W. E. Hammitt and B. S. Kim, 2005. Urban forest park use and psychosocial outcomes: a case study in six cities across South Korea. Scandinavian Journal of Forest Research. 20: 441-447.
- Ulrich, R.S. 1981. Natural versus urban sciences: some psycho-physiological effects. Journal of Environment and Behavior. 13: 523-556.
- Tümer, S. 1976. Rekreasyon Alan ve Tesisleri Ölçütleri, Ankara T.T.B. Planlama Daire Başkanlığı, 47s.
- Woolley, H. 2003. Urban Open Spaces, Spon Press Taylor & Fransis Group, NY, 253s.
- Yücel G.F. 2008. Kaliteli Kent Parkı Tasarımı. Peyzajist. <http://www.peyzajist.com>. (Erişim:18.04.2014).
- Yücel G.F., A.C. Yıldızcı, 2006. Kent parkları ile ilgili kalite kriterlerinin oluşturulması. ITU dergisi/a, mimarlık, planlama, tasarım.5/2-2: 220-230. <http://www.mvvainc.com/project.php?id=2>. (Erişim:13.3.2015)